

— Csak azt szeretném tudni, miért táncolják ezt állva?

100 ÉV

a vicclapok tükrében.

Írta: dr. Bofsta Béla

A vicc az indogermán „vizzi” szóból ered és az elme, az értelem fogalmának felel meg. A humor, a tréfa az emberi szellem egyik legkedvesebb terméke. Minél váratlanabb és meghökkenőbb a kifejezések játéka, annál erőteljesebb a hatás. De maga a humor sohasem maradt meg szóragoztató jellegénél, hanem kifejezője lett a kor uralkodó gondolatainak, fájdalmának és sebeknek, vagy örömeinek és az idők folyamán célzatossá is vált. Eszméket, szabadságot, szociális gondolatokat burkolt, mert a dolgokat szélsőségesen visszaszemlélte. Az utolsó száz év humora, helyesebben ilyen költészete, pontosan mutatja a magyar élet fejlődésének egyes fázisait. Arany János „haladó létünk cukrozott epéjé”-nek nevezte a kigúnyolást, szatírt. Jókai és Mikszáth elbeszélései a jóízű magyar szellem művészi tökélyét fejlesztették ki.

A legelső magyar vicclapot Lauka Gusztáv indította meg 1847-ben. A

cenzura rövid idő múlva betiltotta. A „Charivari” (Dongó) címen megindított lap az 1832-ben megjelenő híres francia szatírisztikus lapnak nevet vette fel. A francia Charivari, a karikatúra világhírű mesterei — Daumier és Gavarni — rajzaival volt ékesítve és ez idő óta a rajz csaknem elválaszthatatlan kísérője a humor termékeinek.

A szabadságharc után „Nagytlukör”, „Kakas Márton”, „Üstökös” voltak azok a lapok, amelyek a tréfát képviselték. A Bach-korszak ezeket a lapokat betiltotta. A Tóth Kálmán által szerkesztett „Bolond Miska (utóbb „Bolond Istók”) éles harcot folytatott az osztrák bürokrácia ellen. A lap szelme fokozta a magyar ellenállást. 1862-ben Tóth Kálmán el is ítélte és a lapot betiltolták.

A kiegyezés után indul meg a Borsszem Jankó, amely különösen politikai éleci miatt közkedvelté vált. Támadta a mindendáron ellenzékiekedőket, de e mellett a maradiság néhány olyan fi-

guráját rajzolta meg, mint a Mokány Bercil, Tolttyás Dánielt, stb., akik kitűnően adták vissza a magyar társadalom gyengeségeit és fejletlenségét. A század kezdetén a magyarság jókedvű és derűs és ebben nem közömbös jelentősége van a nagyszámban megjelenő vicclapnak. A nemzeti közélet átvissza a humort az erotikum terére is, de azért megmarad a szépirodalom körében. Ennek a kis könyvnek jelelővettelt és évtizedenkéntre utaló visszaemlékezései mutatják azokat a változásokat, amelyeket a korszellem és a magyar társadalom belső problémái felvetettek.

Látni fogjuk, hogy a tréfák irodalma az igazság, az emberi együttműködés, a közéleti tisztaság és a szellemi indulati erejű követelményeit érvényesítette és egyike lett a legerősebb gondolati fegyvereknek. Éppen ezért szeretettel kell fogadni a visszatekintést a múltba, ami nyilvánvalóvá teszi, hogy az út helyes és hasznos volt.

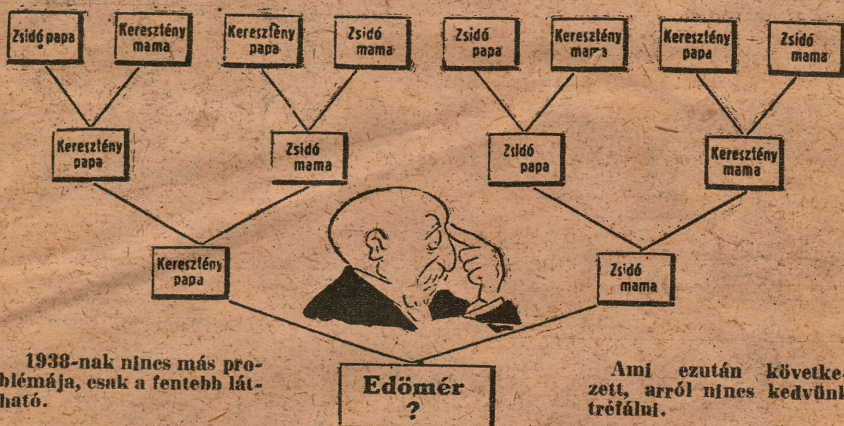
AZ ORSZÁG

CSALÁDFA

avagy

Hány százalékos az Edömrerke?

1938-nak nincs más problémája, csak a fentebb látható.

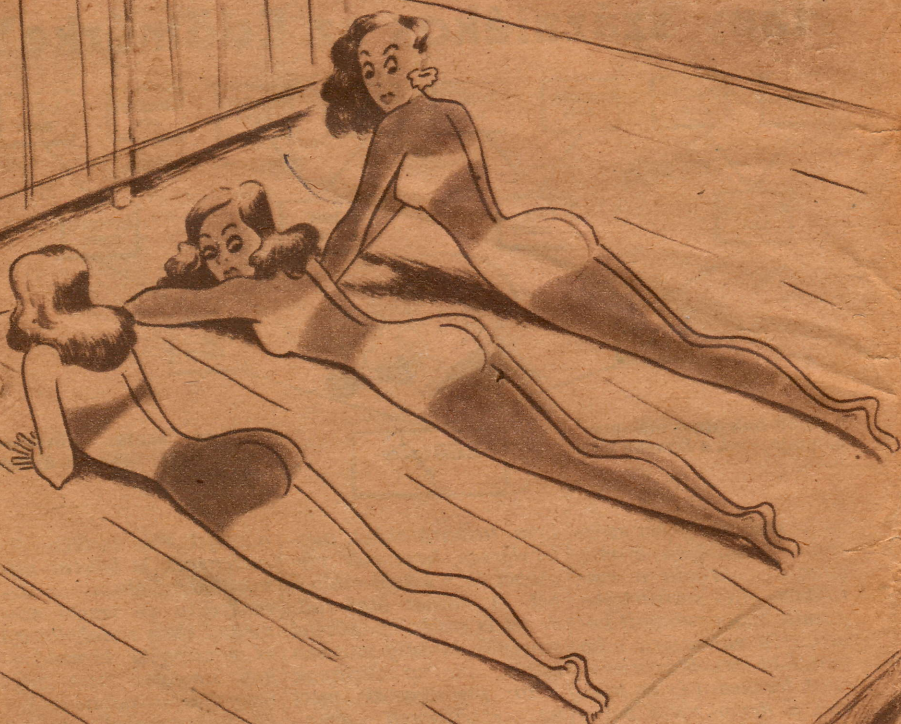
Ami ezután következett, arról nincs kedvünk tréfálul.

A szabadságharc százéves fordulóján a magyar demokrácia a szatirikus sajtó tekintetében a múlt hagyományait követi. Ha valamilyen hiba van, jobb megoldásra akarunk törekedni és ha hiba van a demokrácia valamilyen intézményében, jobb demokráciát akarunk kiművelni. És ebből a szempontból nem maradhat meg gondolat nélkül az, hogy milyen mértékben épült fel a demokrácia, kifosztott

üres tárházainkból, mesterségesen lerombolt idegekből és a kétely világából. A humor ölni tud, de fel is emel. A közélet szereplői mindig szívesen vették, ha az élclapok velük foglalkoztak, mert ha érzékenyen érintett is a beállítás, mégis ami a közvélemény emlékében megmaradt, az nem volt kedvezőtlen és fokozta az egyén népszerűségét. A demokrácia nagylelkű, mert a humor olyan lehetőségeit adja,

amelyet sok esetben dekadensnek is lehetne minősíteni. Láttunk a demokrácia és vezető személyei ellen indokolatlan és kicsinyítő támadásokat, amelyek nem méltányolták az adottságokat és nehézségeket. De a demokrácia érzi erejét és bátor lojalitással megengedi, még kezdeti idejében is, saját kifigurázását, mert bízik a maga rendkívüli és történelmi erejében.

HÁT EZT HOGY CSINÁLTA?

MEGFELTÉSE A PESTI IZÉ
1949. ÉVI NAPTÁRÁBAN